

‘We hebben gelijkaardige bezorgdheden en frustraties’

DIALOOG JOURNALISTEN & NIEUWSMIJDERS

Het mijden van en wantrouwen in het nieuws nemen proporties aan die de traditionele nieuwsmedia zorgen baren voor hun businessmodel en hun democratische rol in de samenleving. De Erasmushogeschool Brussel bracht journalisten samen met mensen die het nieuws mijden of wantrouwen.

RIA GORIS

Beide fenomenen, nieuws mijden en wantrouwen tegenover de nieuwsmedia, scoren wereldwijd hoog, ook bij ons. Dat wijzen enquêtes van onder meer het Reuters Digital News Report uit. Dan is het zaak om de dialoog aan te gaan, meent de Nederlandse polarisatiedeskundige Bart Brandsma. Drie kleinschalige dialooggesprekken tussen journalisten (DPG, Mediahuis, VRT) en mensen die het nieuws wantrouwen of mijden, vormden het sluitstuk van een ruimer onderzoek van de Erasmushogeschool Brussel over deze fenomenen (eerder werden 80 wantrouwers en/of nieuwsmijders, en 29 journalisten uitgebreid geïnterviewd). Tussen 23 februari en 24 maart 2024 gingen telkens zes tot acht deelnemers met elkaar in gesprek, begeleid door professor Marc Craps van KU Leuven Centrum voor Duurzaam Ondernemen en ondergetekende. Wat leverde dat op?

Het proces

Anders dan bij een debat staat bij een dialoog niet het elkaar overtuigen centraal. Een dialoog nodigt uit om empathisch naar elkaar te luisteren, en zo tot een rijker inzicht te komen in wat er speelt bij de ander. De deelnemers gingen eerst in duo's aan de slag om concrete ervaringen met de media te delen. Zo ontstonden thema's

voor de uitwisseling in groep, zoals: hoe omgaan met de overload aan informatie en het vaak negatieve karakter van het nieuws? Kan journalistiek onpartijdig blijven bij controversiële dossiers? Kan of moet de journalistiek ook oplossingsgericht zijn?

Er werd geluisterd, gelachen, gefronst, en meermaals hoorden we wederzijds begrip, herkenning en soms ook discussie. Zo deelden een aantal journalisten en nieuwsmijders een zekere frustratie over een overload aan pushberichten en de constante vernieuwing van webpagina's. En uitten, naast deelnemers die het nieuws wantrouwen, ook enkele journalisten zich kritisch over aspecten van de coronaberichtgeving. Het resulteerde in een groeiend besef van diverse zienswijzen, zonder dat er overeenstemming bereikt moest worden.

Tsunami aan negatieve informatie

Een van de door de deelnemers aangereikte thema's was het overweldigende en (te) negatieve karakter van het nieuws. 'Slecht nieuws op slecht nieuws zonder oplossing maakt machteloos', zo stelde iemand. Nieuws actief mijden wordt dan een vorm van zelfbescherming. Enkele journalisten vroegen hoe het nieuws dan wel beter verteerbaar zou zijn. 'Aan de problemen

ook een oplossing koppelen', suggereerde een nieuwsmijder. Of nog: 'Journalistiek zou vasthoudender kunnen zijn en x tijd na het aanklaarten van een probleem terugkeren om te onderzoeken of het probleem nu opgelost is.' Waarop een journalist bedenkingen uitte bij oplossingsgerichte of constructieve journalistiek: 'Ik zie de journalistiek meer als een openbaar ministerie, we moeten niet ook nog eens rechter willen zijn die oplossingen aanreikt.'

Een afhaker van het nieuws zei: 'Wat mij betreft graag constructieve journalistiek. Voor oplossingsgerichte journalistiek ben ik geen vragende partij omdat ik alle vrijheid in mijn hoofd wil kunnen behouden ten aanzien van mogelijke oplos-

singen. Reik ons dan wel graag die mogelijke oplossingen aan.’

Waardering en confrontatie

De dialoog met journalisten en wantrouwers werd confronterend wanneer onpartijdigheid ter sprake kwam. ‘Wie veel vragen had bij de aanpak van covid 19, werd een beetje weggezet als iemand die in complottheorieën geloofde’, meende een deelnemer. En een andere: ‘Media geven het gevoel dat zij een soort papa zijn die het weet en dan de mensen eens gaat wijsmaken hoe er nu gedacht moet worden.’ Waarop een journalist: ‘Ik herinner me vooral dat we ons ziek gediscussieerd hebben, dag na dag. Ik zat bijna aan een burn-out van die discussies.’ Een andere journalist opperde dat een aantal mensen zich te veel verlaten heeft op sociale media om dan negatieve conclusies te trekken over de media in het algemeen. ‘Wij hebben wel degelijk verschillende

opinions gepubliceerd.’ Iedereen blijft wel luisteren naar elkaar. Er is ruimte voor uitingen van gekwetstheid, nieuwsgierigheid, twijfel.

Conclusie

Heel wat deelnemers spraken in het afsluitende rondje dankbaarheid uit om de eerlijke inkijk die ze kregen onder de motorkap van de journalistiek. Zoals: ‘Ik onthoud vooral dat de journalisten, ongeacht de krant of het nieuwskanaal waarvoor ze werken, gelijkaardige bezorgdheden en frustraties hebben. Ik heb nu wel meer respect gekregen voor journalisten!’ Iemand die het nieuws wantrouwt: ‘Wat mij vooral trof is dat iedereen zijn best doet om zijn job zo goed mogelijk te doen.’ Nadien mailde deze deelnemer: ‘Het confronteerde me met de realiteit van een totaal andere belevingswereld, wat je soms wel eens vergeet binnen de eigen sfeer.’

Verschillende journalisten stelden vast dat ze best meer duiding geven bij wat ze doen, dat mensen niet weten hoe journalistiek werkt, en dat het zinvol kan zijn inzage te geven in overwegingen die op redacties gemaakt worden. Sommige journalisten ontdekten onder elkaar gedeelde bekommernissen over mediagroepen heen: ‘Wat me het meest bijblijft is dat alle media worstelen met de snelheid van het online nieuws. Dat we allemaal hetzelfde ervaren is een eyeopener. De vraag is: wat doen we ermee?’

Dialoog is een van de waardevolle pistes voor media om in gesprek te gaan met hun publiek, en wederzijds te leren van elkaar, zo blijkt uit deze uitwisselingen.

Het verslag van interviews met 29 journalisten over wantrouwen en nieuws mijden vind je op journalist.be.

Persoonlijke reactie van een nieuwsmijder: ‘Journalisten zijn ook maar mensen’

Fragmenten uit een mail van een nieuwsmijder na het dialooggesprek:

‘Een eerste zaak die me bijblijft, is dat het dialooggesprek me hoop gegeven heeft. In die periode had ik het gevoel in een echokamer te zitten die ervoor zorgde dat een vloedgolf van pessimisme, cynisme en existentiële angst me bij momenten overspoelde en naar beneden trok. Maar het gesprek liet me inzien dat er mensen zijn die een gelijkaardig gevoel hebben, die hier heel bewust over nadenken en die op een heel integere manier willen werken rond dit thema.’

‘Een tweede zaak die me bijblijft, is dat het onderwerp ongelooflijk complex en gelaagd is. Iets wat ik als positief ervaar. Zo’n pessimistische vloedgolf heeft de neiging om me naar een binair zwart-witdenken te duwen. ‘Alles loopt mis’, of

‘Niemand is eerlijk’. Zulke veralgemeningen in mijn denken vind ik gevaarlijk. Het oversimplificeert problemen, en daarmee helaas soms ook de oplossingen. Die gelaagdheid en complexiteit toont aan dat een dialoog tussen mensen met verschillende standpunten kan leiden tot een betere verstandhouding en een compromis dat korter bij een aantal kernwaarden zoals waarheid of rechtvaardigheid komt dan zwart-witdenken.’

‘Een derde zaak die me bijblijft, is dat we allemaal gewoon mensen zijn. En dat een mening geen losstaand gegeven is maar gevormd wordt door persoonlijke context en geschiedenis waarvoor begrip en empathie nodig is.’

‘Ik vond het zo fijn om geen hiërarchie te voelen, geen afstand of niveauverschil tussen journalisten en nieuwsmijders. Ik

kwam die dag naar Brussel met de gedachte dat mijn mening weinig of geen waarde had, vermits ze grotendeels op mijn gevoel gebaseerd was in plaats van op objectieve feiten of statistieken. Maar de journalisten, de andere nieuwsmijders en vooral de gespreksleiders hebben samen een echte ‘safe space’ gecreëerd waarin er ruimte was voor alle meningen. Zelfs als ze enkel gevoelsmatig waren.’

‘Het maakte voor mij duidelijk dat journalisten ook mensen zijn. Mensen die dagelijks zowel de goede als de slechte kanten van onze samenleving zien en daar soms ook van wakker liggen. Het gesprek toonde aan dat ze zich met een sterk gevoel voor (beroeps)ethiek inzetten om ervoor te zorgen dat hun werk een verschil maakt. Wat me terug een stukje vertrouwen in de media heeft gegeven.’